

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2017. gada 14. jūlijā Nr. 1-8/17

Latvijas Republikas Saeimai
saeima@saeima.lv

*Par Ārstniecības likuma pārejas noteikumu 27. punkta
2. apakšpunkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes
91. panta pirmajam teikumam un 107. pantam*

Latvijas Republikas tiesībsargs (turpmāk – tiesībsargs) ierosināja pārbaudes lietu, kuru pabeidza 2016. gada 1. februārī ar atzinumu¹, lūdzot Latvijas Republikas Saeimai (turpmāk – Saeima) līdz 2016. gada 1. augustam veikt grozījumus Ārstniecības likuma 53.¹ panta septītajā daļā, lai novērstu atšķirīgu attieksmi pret ārstniecības personām attiecībā uz kompensācijām par darbu pagarināta normālā darba laika apstākļos, bet Veselības ministrijai izstrādāt regulējumu, lai pakāpeniski atteiktos no pagarināta normālā darba laika.

Tā kā Saeima tiesībsarga norādītajā termiņā nebija veikusi grozījumus Ārstniecības likuma 53.¹ panta septītajā daļā, lai novērstu atšķirīgu attieksmi pret ārstniecības personām, attiecībā uz atbilstošu atlīdzinājumu par darbu pagarināta normālā darba laika apstākļos, tiesībsargs iesniedza pieteikumu Satversmes tiesā².

Satversmes tiesa 2017. gada 10. maijā ierosināja lietu “Par Ārstniecības likuma 53.¹ panta septītās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 107. pantam” (lieta Nr. 2017-15-01).

Saeima 2017. gada 8. jūnijā pieņēma likumu “Grozījumi Ārstniecības likumā”, paredzot pakāpenisku atteikšanos no pagarinātā normālā darba laika (Ārstniecības likuma pārejas noteikumu 26., 27., 28. un 29. punkts) un izslēdzot no Ārstniecības likuma 53.¹ panta trešo un septīto daļu. Minētie grozījumi Ārstniecības likumā spēkā stājās 2017. gada 1. jūlijā.

Saskaņā ar Ārstniecības likuma pārejas noteikumu 27. punktu no 2017. gada 1. jūlija līdz šo pārejas noteikumu 26. punktā minētā likuma spēkā stāšanās dienai ārstniecības personām un neatliekamās medicīniskās palīdzības brigādes personām, kuras nav ārstniecības personas:

1) var noteikt pagarināto normālo darba laiku, kas nepārsniedz 55 stundas nedēļā;

¹ Latvijas Republikas tiesībsarga 2016. gada 1. februāra atzinums Nr. 6-6/1 “Par vienlīdzības principa īstenošanu ārstniecības personu atlīdzības noteikšanā”. Pieejams: <http://www.tiesibsargs.lv/atzinumi>

² Latvijas Republikas tiesībsarga 2017. gada 21. aprīļa pieteikums Nr.1-5/63 “Par Ārstniecības likuma 53.¹ panta septītās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 107. pantam”. Pieejams: <http://www.tiesibsargs.lv/atzinumi?theme=8>

2) pagarinātā normālā darba laika gadījumā darba samaksu par darba laiku, kas pārsniedz Darba likumā noteikto normālo darba laiku, nosaka proporcionāli darba laika pieaugumam ne mazāk kā 1,10 noteikto stundas algas likmju apmērā.

Savukārt Ārstniecības likuma pārejas noteikumu 26. punktā likumdevējs deleģējis Ministru kabinetam izstrādāt un 2018. gada valsts budžeta likumprojektu paketē iesniegt Saeimai grozījumus Ārstniecības likumā, kas paredz pakāpenisku atteikšanos no šā likuma 53.¹ pantā minētā pagarinātā normālā darba laika ārstniecības personām un neatliekamās medicīniskās palīdzības brigādes personām, kuras nav ārstniecības personas, nodrošinot ārstniecības pieejamību.

Likumprojekta “Grozījumi Ārstniecības likumā” anotācijā³ norādīts, ka likumprojekta mērķis ir nodrošināt pakāpenisku atteikšanos no pagarinātā normālā darba laika ārstniecības personām un neatliekamās medicīniskās palīdzības brigādes personām, kuras nav ārstniecības personas (turpmāk – NMP brigādes personas). Likumprojekta spēkā stāšanās rezultātā palielināsies ārstniecības personu un NMP brigādes personu darba samaksa.

Izvērtējot Ārstniecības likuma pārejas noteikumu 27. punktā iekļautos noteikumus par darba samaksu pagarināta normālā darba laika ietvaros, tiesībsargs norāda, ka jaunais regulējums pēc būtības nenovērš ārstniecības personām un NMP brigādes personām Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 107. pantā un 91. panta pirmajā daļā garantēto tiesību aizskārumu.

Turklāt jau likumprojekta “Grozījumi Ārstniecības likumā” izskatīšanas gaitā Saeimas Sociālo un darba lietu komisijas Sabiedrības veselības apakškomisijas 2017. gada 9. maija sēdē Tiesībsarga biroja pārstāvis norādīja uz to, ka plānotā darba samaksas noteikšanas kārtība, pakāpeniski paredzot darba samaksas pieaugumu par darba laiku, kas pārsniedz Darba likumā noteikto normālo darba laiku, no 10 līdz 35 procentiem no noteiktās darba algas likmes, pilnībā nenovērš ārstniecības personām un NMP brigādes personām radīto tiesību aizskārumu.

Tiesībsargs atkārtoti vērš Saeimas uzmanību uz to, ka no Satversmes 107. panta izriet, ka ikvienam darbiniekam ir tiesības saņemt veiktajam darbam atbilstošu samaksu, tostarp ir tiesības uz atbilstošu atlīdzību par virsstundu darbu. Jebkurš darbs, kas pārsniedz normālo darba laiku, t.i., 40 stundas nedēļā, ir uzskatāms par virsstundu darbu, un atbilstoši ir atlīdzināms, piešķirot piemaksu 100 procentu apmērā no noteiktās algas likmes vai papildu apmaksātu atpūtas laiku.

Lai gan Ārstniecības likuma pārejas noteikumu 27. punkta 2. apakšpunktā noteiktā algas likme par darbu, kas pārsniedz normālo darba laiku, paredz piemaksu 10 procentu apmērā no noteiktās algas likmes, tiesībsarga ieskatā šāds regulējums joprojām ierobežo ārstniecības personu un NMP brigādes personu tiesības saņemt atbilstošu atlīdzību par virsstundu darbu, līdz ar to, tiesībsargs uzskata, ka Ārstniecības likuma pārejas noteikumu 27. punkta 2. apakšpunkts neatbilst Satversmes 107. pantam⁴.

Tāpat Ārstniecības likuma pārejas noteikumu 27. punkta 2. apakšpunktā noteiktā virsstundu darba samaksas kārtība joprojām paredz atšķirīgu attieksmi pret ārstniecības personām un NMP brigādes personām attiecībā uz atbilstošas atlīdzības noteikšanu par virsstundu darbu. Attiecībā uz ārstniecības personām un NMP brigādes personām nav piemērojami Darba likuma 68. panta vai Atlīdzības likuma 14. panta sestās daļas nosacījumi, kas paredz piemaksu par virsstundu darbu 100 procentu apmērā vai apmaksātu papildu atpūtu.

³ Likumprojekta “Grozījumi Ārstniecības likumā” (Nr.919/Lp12) anotācija. Pieejama:

<http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/webSasaiste?OpenView&restricttcategory=919/Lp12>

⁴ Vairāk par Ārstniecības likuma pārejas noteikumu 27. punkta 2. apakšpunkta atbilstību Satversmes 107. pantam skatīt tiesībsarga 2017. gada 21. aprīļa pieteikuma Satversmes tiesai 2.punktā.

Lai gan darba samaksa par darbu pagarināta normālā darba laika ietvaros ar 2017. gada 8. jūnija grozījumiem Ārstniecības likumā ir palielināta par 10 procentiem, tiesībsarga ieskatā, šāds regulējumu joprojām nesasniedz to leģitīmo mērķi, ar kādu tika ieviests pagarināts normālais darba laiks, proti, nenodrošina ārstniecības pakalpojumu pieejamību iedzīvotājiem un nepieciešamos cilvēkresursus veselības aprūpes nozarē, līdz ar to Ārstniecības likuma pārejas noteikumu 27. punkta 2. apakšpunktā ietvertā atšķirīgā attieksme nav attaisnojama.

Tādējādi tiesībsargs uzskata, ka Ārstniecības likuma pārejas noteikumu 27. punkta 2. apakšpunkts neatbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

Nemot vērā iepriekš minēto, kā arī tiesībsarga 2016. gada 1. februāra atzinumā un 2017. gada 21. aprīļa pieteikumā Satversmes tiesai minētos argumentus, pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 12. panta 8. punktu, tiesībsargs lūdz Saeimai līdz 2017. gada 1. septembrim novērst Ārstniecības likuma pārejas noteikumu 27. punkta 2. apakšpunkta neatbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 107. pantam.

Tiesībsargs apzinās, ka neatbilstību novēršanai Saeimai ir dots īss termiņš, tomēr, kā liecina 2017. gada 8. jūnijā pieņemtie grozījumi Ārstniecības likumā, likumprojektu ir iespējams izskatīt Saeimā un pieņemt tik īsā laikā. Turklāt nepieciešamība pēc iespējas ātrāk novērst Ārstniecības likuma normu neatbilstību Satversmei, ir svarīga ārstniecības personu un NMP brigādes personu tiesību aizsardzībā.

Lūdzu informēt tiesībsargu par rekomendācijas ieviešanas rezultātiem.

Pielikumā:

- 1) Latvijas Republikas tiesībsarga 2016. gada 1. februāra atzinuma Nr. 6-6/1 "Par vienlīdzības principa īstenošanu ārstniecības personu atlīdzības noteikšanā" kopija uz 6 (sešām) lapām;
- 2) Latvijas Republikas tiesībsarga 2017. gada 21. aprīļa pieteikuma Nr.1-5/63 "Par Ārstniecības likuma 53.¹ panta septītās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 107. pantam" kopija uz 7 (septiņām) lapām.

Ar cieņu,

tiesībsargs

J. Jansons